

CẦN CÓ MỘT QUI TRÌNH THỐNG NHẤT CẢ NƯỚC CHO VIỆC TIẾN HÀNH CỔ PHẦN HÓA MỘT BỘ PHẬN CÁC DOANH NGHIỆP NHÀ NƯỚC

NGUYỄN ĐĂNG LIÊM

Cho tới nay, mặc dù đã có các Quyết định 202/CT và 203/CT về triển khai các thí điểm cổ phần hóa và Chỉ thị 84/TTG của Thủ tướng Chính phủ về cổ phần hóa (CPH) và đa dạng hóa hình thức sở hữu đối với các doanh nghiệp nhà nước (DNNN) nhưng chỉ mới có một số ít đếm trên đầu ngón tay số DNNN được cổ phần hóa thành công, tình trạng chung vẫn là trì trệ, chuyển động chưa tốt. Riêng tại TP.HCM có 9 đơn vị đăng ký trong khi đó mới có 1 đơn vị đi vào hoạt động có hiệu quả là Công ty Cơ điện lạnh TP, còn hai đơn vị Công ty Ong Mật (Sở nông nghiệp) và Công ty thương mại Gia Định (Sở thương mại) đang hoàn chỉnh thủ tục cuối cùng để triển khai hoạt động. Nguyên nhân của việc triển khai còn dậm dừng, chậm trễ một mặt do các văn bản luật pháp và các văn bản dưới luật chưa đầy đủ, chưa quán triệt quan điểm xuyên suốt về chủ trương CPH, vai trò "ông chủ nhà nước" chưa rõ ràng và tích cực trong việc chủ trì điều hành chương trình CPH, còn tính chất kêu gọi sự tự nguyện chung chung của các giám đốc quốc doanh và của tập thể người lao động...Thêm vào đó, còn một sự ách tắc, thiếu đồng bộ trong chương trình CPH các DNNN nữa là do chưa có một qui trình chung, thống nhất để tiến hành CPH DNNN, mà mỗi địa phương, mỗi doanh nghiệp làm một cách, dễ nảy sinh sơ hở ách tắc.

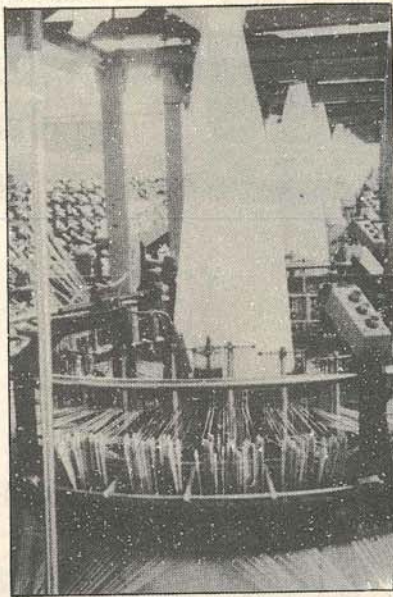
Theo chúng tôi, sau khi phân loại và chọn số DNNN đủ tiêu chuẩn (loại DNNN có hiệu quả hoặc tạm thời có khó khăn nhưng có hướng triển vọng phục hồi hiệu quả nhưng không có tính chiến lược quan trọng, cần thiết để duy trì trong hệ thống DNNN) để CPH, muốn việc tiến hành CPH được suôn

sẽ và thành công, cần tuân thủ một qui định tuần tự theo 10 (mười) bước như sau:

Bước 1: Thành lập Ban CPH DNNN cấp Bộ, Tỉnh, Thành phố. Ban này về sao có thể trở thành công ty quản lý vốn, tài sản nhà nước ở Bộ và địa phương. Hai nhiệm vụ của Ban CPH gồm: tổ chức tham mưu chỉ đạo CPH các DNNN đã được chọn và đại diện cho nhà nước làm chủ sở hữu phần vốn nhà nước trong doanh nghiệp được CPH.

Bước 2: Thành lập Ban vận động sáng lập Công ty cổ phần tại DNNN được chọn tiến hành CPH, có nhiệm vụ phổ biến chủ trương và vận động tập thể người lao động tại chỗ hưởng ứng và trực tiếp lập đề án, hồ sơ đồng thời tiến hành thủ tục CPH.

Bước 3: Giám định tài sản DNNN tức kiểm kê đánh giá tài sản, chấn

chỉnh lại DNNN trước khi tiến hành CPH (xác định tài sản hiện vật, hiện kim, vốn liên doanh các nơi, các khoản nợ để đi đến xác định vốn cho công ty cổ phần mới, tỉ lệ cổ phần nhà nước và các vấn đề thanh lý giải tỏa được các ràng buộc với các đối tác cũ). Bước này cần chặt chẽ và chính xác.

Bước 4: Lập luận chứng kinh tế kỹ thuật (trong đó có nội dung phương án kinh doanh và hiệu quả cho công ty cổ phần tương lai), xác định mục tiêu, điều kiện phương pháp và hiệu quả đã đủ chưa rồi trình cơ quan chủ quản duyệt phương án cổ phần.

Bước 5: Xét duyệt cho phép tiến hành CPH (trách nhiệm của Ban cổ phần hóa cấp Bộ, tỉnh, thành phố).

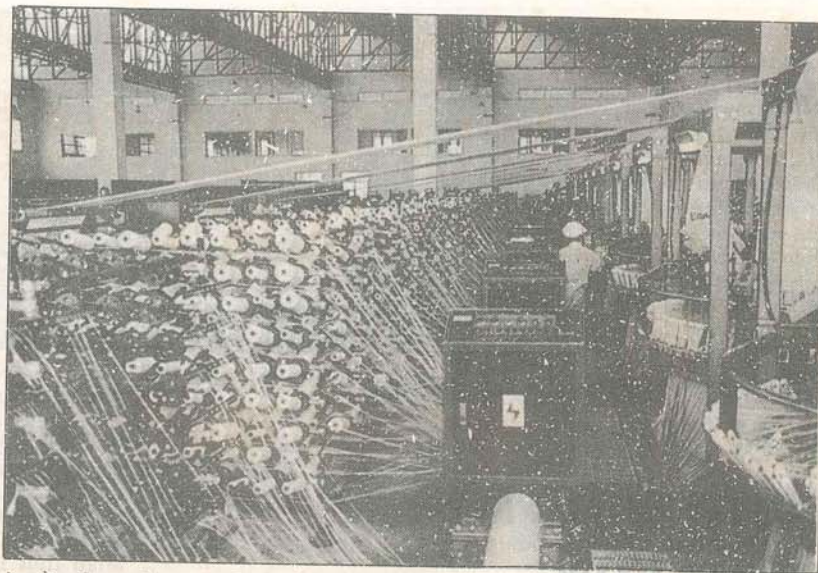
Bước 6: Tiến hành xác định trị giá thật sự, chính xác của DNNN (ngoài phần vốn đã giám định của DNNN cũ, còn các yếu tố lợi thế, nhân hiệu...) để cổ phần hóa (trách nhiệm trực tiếp của Ban vận động CPH tại DNNN và trách nhiệm kiểm tra của Ban cổ phần hóa cấp hóa cấp Bộ hoặc tỉnh, thành phố liên quan).

Bước 7: Lập phương án phát hành cổ phiếu, trong đó có việc thống nhất ấn định số lượng cổ phiếu, mệnh giá của cổ phiếu, số cổ phiếu được phép phát hành (trách nhiệm của ban vận động CPH của DNNN và việc kiểm tra, đề xuất cơ quan chủ quản là Bộ, thành phố, tỉnh xét duyệt).

Bước 8: Xây dựng dự thảo điều lệ công ty cổ phần mới theo Luật công ty (trách nhiệm của Ban Vận Động cổ phần hóa tại chỗ của DNNN).

Bước 9: Mở Đại hội cổ đông thành lập công ty cổ phần, thông qua điều lệ, bầu Hội đồng Quản trị. Về nguyên tắc, khi phát hành cổ phiếu được 51% trở lên thì có quyền mở Đại hội cổ đông thành lập công ty cổ phần.

Bước 10: Hội đồng Quản trị mới tiếp tục bán cổ phiếu (nếu số cổ phiếu

được cho phép bán còn tồn đọng chưa bán hết), chọn và quyết định Ban giám đốc, hoàn chỉnh các thủ tục pháp lý hành chính để đăng ký hoạt động.

Trước khi bắt tay vào việc thực hiện qui trình CPH DNNN, cần lưu ý 9 (chín) vấn đề, qua kinh nghiệm thực tiễn thành công hay trục trặc, chưa thành công của các DNNN đã và đang tiến hành thí điểm cổ phần hóa, sau đây:

Vấn đề 1: Cần rạch ròi dứt khoát trong quan điểm cụ thể nhất quán về cổ phần hóa nhằm 4 (bốn) yêu cầu: chuyển đổi sở hữu, thu hồi bớt phần vốn nhà nước, thực hiện quyền làm chủ thực sự của người lao động và cải tiến bộ máy quản lý để nâng cao hiệu quả SXKD.

Vấn đề 2: Có tham khảo đặc điểm riêng tại chỗ của từng DNNN, thực hiện nguyên tắc định giá: "Định giá một doanh nghiệp = giá trị thực hiện tại của vốn thu hồi trong tương lai" tức là có tham khảo yếu tố lợi thế, yếu tố nhân hiệu trên thị trường, yếu tố triển vọng tương lai của ngành SXKD. Trong kiểm toán, với thực tế VN, cần kết hợp cả 3 phương pháp tính: giá theo sổ sách, giá thị trường và giá theo lợi thế, triển vọng. Giá trị doanh nghiệp phải được cơ quan kiểm toán tổng hợp, xác nhận và phải được Hội đồng thẩm định giá trị doanh nghiệp phê duyệt.

Vấn đề 3: Giải quyết dứt điểm các chính sách và quyền lợi của CBCNV, kể cả giám đốc, các cán bộ quản lý khác, và người lao động của DNNN trước khi tiến hành chính thức CPH, chuyển DNNN thành công ty cổ phần mới, hoạt động theo Luật công ty.

Vấn đề 4: Việc định mệnh giá cổ phiếu và số lượng cổ phiếu đem bán có quan hệ với trị giá DNNN được xác định, đến cả các yếu tố lợi thế và tình thế, mục tiêu và tầm nhìn tương lai của DNNN tiến hành CPH. Vì vậy, giá bán

cổ phiếu phải hài hòa hai quyền lợi: quyền lợi phía DNNN đứng bán và phía cổ đông tham gia mua cổ phần.

Vấn đề 5: Mức bán cổ phiếu tùy theo mục tiêu và tình trạng, vị thế với đặc điểm riêng của từng DNNN mà có tỷ lệ giữ lại và bán cho các đối tượng trong nội bộ và ngoài dân (có thể cho cả người nước ngoài một khi có qui định luật rõ ràng). Cần lưu ý tỉ lệ bán nội bộ không nên vượt quá 30% để tạo động lực mới và tỷ lệ bán cho người nước ngoài không quá 49% (áp dụng theo công thức liên doanh thận trọng của Luật đầu tư của người nước ngoài tại VN), nhằm đảm bảo sự cân đối ổn định cho hai bên đối tác, bảo vệ tốt quyền lợi người lao động. Mô hình CPH quốc doanh thuần túy thực tế không phải là mô hình tốt, vì sẽ không tăng thêm được nội lực và động lực cho người lao động trong SXKD.

Vấn đề 6: Vấn đề phân cấp chỉ đạo tiến hành CPH phải rõ ràng, tránh chồng chéo dẫm chân nhau, gây ách tắc. Thủ tướng chính phủ cần có nghị định, thông tư hoặc văn bản pháp qui khác qui định cụ thể về phân cấp này (cần rút kinh nghiệm một trong những nguyên nhân thất bại của thí điểm cổ phần hóa Legamex, ngoài những nguyên nhân về vốn, về giám định tài sản, về định giá, còn có nguyên nhân phân cấp chỉ đạo chưa rõ, còn chồng chéo dẫm chân nhau).

Vấn đề 7: Cần xác định chương trình CPH là chương trình có tầm vóc quốc gia, nên cần có chỉ đạo đồng bộ và thống nhất, từ nghị quyết của Bộ chính trị, nghị quyết của Quốc hội đến văn bản của Thủ tướng chính phủ. Cần sớm có luật về chuyển đổi sở hữu, luật cho phép tính giá trị đất vào giá trị doanh nghiệp để tăng sự hấp dẫn cho CPH (vì một kinh nghiệm thế giới là khi đất được đầu tư vào sẽ không ngừng nâng giá trị trên thị trường, góp

phần vào lợi nhuận siêu ngạch của các cổ đông).

Vấn đề 8: Phải đảm bảo DNNN khi đã cổ phần hóa phải hoạt động hoàn toàn theo Luật công ty VN và các luật liên quan, không còn bị quản lý theo kiểu cũ. Tổng cục quản lý vốn và tài sản do nhà nước thành lập và các công ty quản lý đầu tư kinh doanh vốn (theo đề nghị của chúng tôi) ở các Bộ và địa phương tỉnh, thành phố chỉ theo dõi và quản lý phần vốn CPH nhà nước mà thôi, không can thiệp vào hoạt động của công ty cổ phần.

Vấn đề 9: Các thủ tục chuyển sang công ty cổ phần phải đảm bảo qui trình hợp pháp, công khai và rõ ràng theo Luật công ty. Điều lệ công ty cổ phần phải do đại hội cổ đông công khai thông qua. Hội đồng quản trị phải được bầu dân chủ bởi lá phiếu cổ đông (tương đương phần vốn cổ phần).

Và cuối cùng, nên chăng, cần có một văn bản pháp qui dưới luật của chính phủ hoặc của Bộ tài chính qui định thống nhất qui trình tiến hành CPH để thống nhất áp dụng trên cả nước, tạo thuận lợi cho việc tiến hành CPH được tuân thủ, khoa học và suôn sẻ? Và ít nhất thì Ban CPH của Bộ hoặc địa phương tỉnh, thành phố (trong trường hợp bất khả kháng không có được một văn bản pháp qui như vậy của Chính phủ hoặc Bộ tài chính) cần tham mưu cho thủ trưởng các cơ quan chủ quản (cấp Bộ, Thủ trưởng hoặc chủ tịch, phó chủ tịch UBND tỉnh, thành phố) có chỉ thị hướng dẫn thống nhất qui trình cụ thể trên cho từng vùng, từng ngành thuộc quản lý của mình, để giúp cho việc tiến hành các bước CPH DNNN được xuyên suốt và xuôi chèo mát mái, không trục trặc, ách tắc giữa chừng, do thiếu tuân thủ các bước hợp lý và thực tiễn của qui trình cổ phần hóa ♣